

Muziekpaleis mag worden gebouwd

Door onze kunstredactie
ROTTERDAM, 15 APRIL. De bouw van het Muziekpaleis aan het Vredenburg in Utrecht mag doorgaan. De bestuursrechter heeft het beroep van twee stichtingen en het Bewoners Overleg City Project (BOCP) tegen de bouwvergunning die de gemeente heeft verleend en tegen de vrijstelling van het bestemmingsplan, ongegrond verklaard. Ook wijst de rechter het verzoek tot het treffen van een zogenaamde voorlopige voorziening af. Of de tegenstanders van het Muziekpaleis in hoger beroep gaan bij de Raad van State, is nog niet bekend.

De Utrechtse wethouder Janssen, verantwoordelijk voor het stationsgebied, is verheugd over de uitspraak van de rechter. „We hebben nu zekerheid dat er gewoon verder gebouwd kan worden en de bevestiging dat we onze zaken goed op orde hebben.”

Bij vergelijkbare bouwprojecten van cultuurgebouwen in bijvoorbeeld Amsterdam (Stedelijk, Rijksmuseum) leidden problemen met vergunningen tot veel vertraging.

De Stichting Stop Luchtverontreiniging Utrecht, de Stichting Stedenbouwkundig Herstel Stationsgebied Utrecht en het BOCP waren het niet eens met de naar hun mening „grote” omvang van het Muziekpaleis. Zij vinden dat er door de afmetingen van het nieuwe gebouw weinig overblijft van het Vredenburgplein. Door de bouw van het Muziekpaleis zou ook het verkeer in de omgeving toenemen, waardoor de luchtkwaliteit verslechtert. Ook vrezen zij voor geluidsoverlast in de omgeving.

De rechter heeft alleen beoordeeld of de verleende bouwvergunning en de vrijstelling van het bestemmingsplan niet in strijd waren met de Wet op de Ruimtelijke Ordening en de Woningwet. De rechter ziet geen reden om te twijfelen aan de juistheid van het akoestisch onderzoek dat de gemeente heeft laten verrichten. Uit dit onderzoek blijkt dat de geluidsbelasting binnen de normen blijft. De gemeente Utrecht mocht daarom een vrijstelling verlenen.

De bouw van het prestigieuze Muziekpaleis, met een budget van inmiddels 134 miljoen euro, is officieel begonnen op 18 februari van dit jaar. Het oude muziekcentrum Vredenburg is intussen al twee jaar een bouwput en het muziekcentrum is tijdelijk ondergebracht op een tijdelijke locatie aan de A2 bij Leidsche Rijn.

Het nieuwe zalencentrum op de oude plek moet op 11 april 2013 opengaan. Op die dag wordt het 300-jarige jubileum van de Vrede van Utrecht.

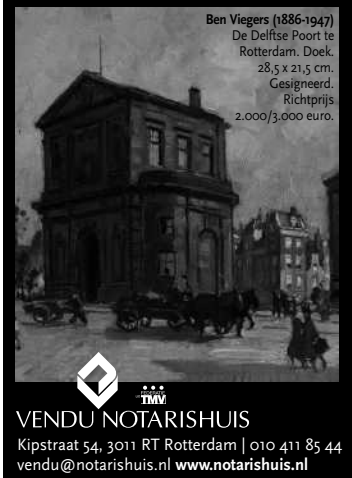
nrc.nl/cultuurblog

De Boijmans-soap op TV Rijnmond; de té Amerikaanse film *The Blind Side* en International Record Store Day

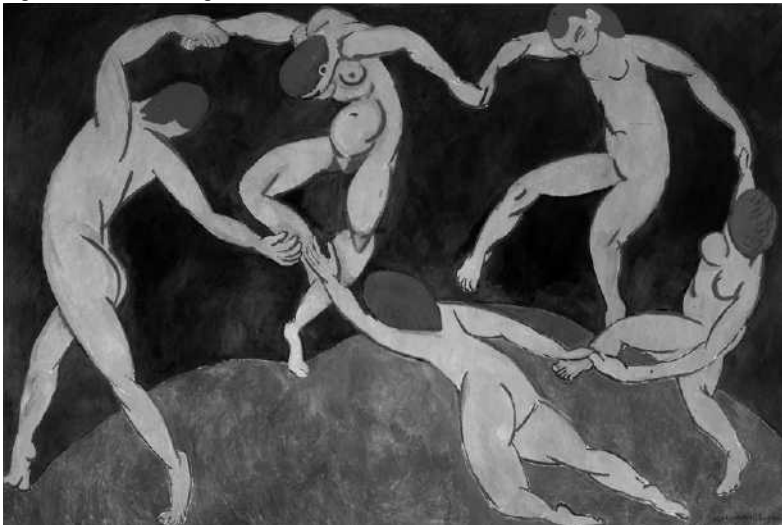
Ingezonden mededeling

Kunst en Antiekveiling

20 t/m 23 april
Kijkdagen: vrijdag 16, zaterdag 17 en zondag 18 april van 10.00 tot 16.00 uur

Ingezonden mededeling

De onbevangen kinderen van Cuny Janssen

Fotograaf trekt de wereld over om monumentale foto's van kinderen en hun omgeving te maken

De kracht van de portretten van fotograaf Cuny Janssen zit in haar directheid en de rust. Twee series zijn nu in Nederland te zien, in Amsterdam en Tilburg.

Door TRACY METZ
ROTTERDAM, 15 APRIL. Kinderen over de hele wereld fotograferen was het weidse plan waarmee fotograaf Cuny Janssen (35) na haar afstuderen in 2000 de wereld introk, om te beginnen naar India. Na een half jaar kwam ze terug „met een berg foto's en een koffer vol levenservaring”, zegt ze. Sindsdien heeft ze kinderen gefotografeerd in Macedonië, Iran, Zuid-Afrika, Japan en de Verenigde Staten.

Sinds 2003 combineert ze deze portretten met beelden van de omgeving waar de kinderen wonen. Cuny Janssen, inmiddels zelf moeder van een kind van drie, heeft al op uiteenlopende plaatsen in de wereld gefotografeerd. In 2008 had ze zelfs tentoonstellingen in vier werelddelen: in Japan, Zuid-Afrika, Amerika en in Nederland in de Kunsthal. Haar nieuwste projecten zijn gemaakt in Japan, op het subtropische eiland Amami Oshima, en in Amerika.

De titel van het Amerikaanse project, *My Grandma Was a Turtle*, verwijst naar de Turtle-subclan van de Delaware-stam. Andere stammen komen er ook in voor, soms is die diverse afkomst zelfs verenigd in één persoon: Creek, Seminole, Cherokee, Chickasaw. Janssen reisde naar het plaatsje

Bartlesville in de staat Oklahoma om jonge indianen te fotograferen – niet de overbekende problemen en clichés, maar het gewone, moderne leven. Ze was nieuwsgierig naar de moderne ‘native Americans’ en in hoeverre er aan hun gezichten iets van hun herkomst te zien zou zijn. Bij de een volstrekt

‘Ik zoek niks en ik wil niks aantonen’

Fotograaf Cuny Janssen

niet, bij de ander meteen; de ene heet simpelweg William Scott Burks, de ander Johnny Sheeky Welit Poloché Lee Tucker.

In kinderen, meestal tussen de

vier en de twaalf, vindt ze de paradox van de mensheid op een directe en argeloze manier uitgebeeld: het unieke van ieder mens enerzijds, de universele gelijkheid anderzijds. In haar portretten kijken de kinderen onbevangen in de lens – geen gekke bekken, geen argwaan, geen koketterie. Het helpt, zegt Janssen, dat ze een technische camera gebruikt, een groot apparaat op een statief waarbij ze haar hoofd onder een doek moet doen.

„Voor hen wordt het op die manier duidelijk dat het maken van deze foto een serieuze zaak is.”

De kracht van deze portretten is juist die rust en die directheid. Daardoor zijn ze intiem en monumentaal tegelijk. In het boek *Amami* schrijft een Japanse scholiere een reactie op een van de portretten: „Mijn adem stokte van verba-

zing. Het meisje op de foto probeert niet beleefd te zijn of een of andere sociaal aanvaarde etquette te volgen. Al die nutteloze dingen zijn weggevaagd. Ik dacht dat ik de hartslag van het leven kon horen. Kon ik maar zo eerlijk met mezelf zijn!”

Janssens onderwerpkeuze breidt zich geleidelijk uit. Naast kinderen komen er ook volwassenen in beeld; naast ongerepte natuur verschijnen er meer beelden van menselijke aanwezigheid. Een autowrak op een erf in Oklahoma, decoratief gesnoeide bomen in voortuinen van houten huizen op Amami. „Het gaat mij niet om topografische hoogtepunten”, zegt Janssen, „maar om intuïtie. Ik zoek niks, ik wil niks aantonen. De natuur verandert doorlopend, maar ik maak foto's van natuur

Fotoboeken

Cuny Janssen maakt van haar fotoprojecten ook bijzondere uitgaven. Ze werkt altijd samen met grafisch vormgever Sybren Kuiper. Sommige uitgaven zijn al collectors' items geworden: *India* (2002), *Portrait/Landscape*, *Macedonia* (2004), *There's Something in the Air in Prince Albert*, over Zuid-Afrika (2007) en *Finding Thoughts* die haar expositie in Londen in 2005 begeleidde.

waar de tijd even stilstaat doordat omstandigheden precies samenkomen: de kleuren, de sfeer, het licht. Plekken waar ik de harmonie in het arbitraire zie.”

Over haar eigen natuurfoto's heeft ze weleens geschreven, de kunsthistoricus Simon Schama citerend, dat ze wil dat haar foto's ‘vooral het leven zelf, de complexiteit, het genot en de schoonheid op intense wijze bevestigen’.

Momenteel werkt ze aan twee projecten, over de heilige berg Yoshino in Japan en over getalenteerde kinderen voor het DeLaMar-theater in Amsterdam. En haar eigen kind, wordt ook zij een fotoproject? „Ik geloof dat we wel duizend foto's hebben van haar, maar die blijven privé.”

‘My Grandma Was a Turtle’, t/m 2 mei in FOAM, Amsterdam. Boek: €39,80. Inl: www.foam.nl ‘Amami’, t/m 23 mei in Museum De Pont, Tilburg. Inl: www.de-pont.nl

Theater Susanne Kennedy regisseert toneelstuk ‘Over dieren’ van Elfriede Jelinek

‘Hoeren worden besteld als pizza’s’

In het toneelstuk ‘Over dieren’ gebruikt Elfriede Jelinek telefoontaps van een escortbureau. Regisseur Susanne Kennedy: „Vrouwen hebben pas nut als ze gebruikt worden.”

Door onze redacteur WILFRED TAKKEN
DEN HAAG, 15 APRIL. „Is uitkleden gewens? Of wordt daar deze keer niet voor gekozen?” „Is anale seks zonder condoom inbegrepen of heeft het een meer-prijs?” „Hij wil die maagd neuken in het bijzijn van haar zus.” „Heeft u ook een extreem grote boezem in dienst?”

In haar toneelstuk *Over dieren* gebruikt de Oostenrijkse schrijfster Elfriede Jelinek door de politie afgeluisterde telefoongesprekken van een Weens escortbureau dat werd verdacht van vrouwenhandel. De citaten, telkenmale herhaald, geven een onangename inkijk in de wereld der betaalde liefde. *Over dieren* gaat dus niet over legbatteerijen en onverdoofde varkenscastratie, maar over prostitutie, of eigenlijk: over de vrouw als gebruiksvoorwerp.

In de regie van de Duitse Susanne Kennedy (1977) gaat *Over dieren* vanavond in première bij het Nationale Toneel in Den Haag. Tussen achtendertig televisies, waarop mannen in close-up toekijken, staan twee zwaar geschminkte meisjes in hardroze en oranje, een oudere dame in vleeskleurige stretchjurk, en drie heren in lichtblauwe smoking. Ze geven ons een stralende nepplimlach. Het is de sfeer van een Poolse nachtclub: ontlusterende armoede en verval die zich trachten te vermommen als verleiding en roes.

Gedurende de voorstelling zoeken de acteurs de blikken van de toeschouwers en kijken ze uitdagerend lang aan. Seks wordt gestileerd getoond: likken aan rode hartjeslollies, vage elleboogbewegingen van drie heren op de rug gezien, rond één liggend meisje. Kennedy: „Mijn componist, Richard Janssen, noemt dit het bukkake-moment: een groep mannen die simultaan over een vrouw ejaculeert. Maar wat ze precies doen, blijft hier onduidelijk.”

Jelinek koppelt de reeks escortbureauteksten aan een monoloog van een oudere vrouw, gespeeld door Antoinette Jelgersma, die juist niet gebruikt wordt, en dat wel graag wil. Kennedy: „Als vrouw ben je een object voor mannen, daar is geen ontkomen aan. Volgens filosoof Heidegger krijgt een object pas zin als het gebruikt wordt. Hij dacht meer aan een hamer, maar bij Jelinek is dat een vrouw. Wat is, zo bekeken, het verschil tussen die oudere vrouw en de hoeren die als pizza's besteld worden? In Jelineks visie zijn die hoeren beter af. Omdat ze in ieder geval nog worden gebruikt. Jelinek opent woorden de aanval op een van onze laatste heilige huisjes: de romantische liefde. Liefde is een zakelijke transactie.”

Jelinek schrijft merkwaardige toneelstukken: ze vertelt geen verhaal, verdeelt de tekst niet onder personages, maar smijt gewoon een dik pak papier in je gezicht,

Scène uit de voorstelling ‘Over dieren’ van Elfriede Jelinek bij het Nationale Toneel Foto Deen van Meer

volgetikt met abstracte gedachten. Toneel? Eerder hermetische gedichten in proza, die ook nog eens een hard, troosteloos wereldbeeld uitdragen. Toch houden toneelregisseurs van haar werk, waar-schijnlijk juist omdat ze er lekker veel aan kunnen verbouwen.

In Nederland zijn dit seizoen drie van haar recente toneelstukken te zien. Kennedy: „Meestal lukt het me niet om haar boeken helemaal uit te lezen, maar ze heeft mij wel beïnvloed. Ik deinsde lange tijd terug voor haar. Als regisseur moet je een gevecht met haar tekst aangaan, terwijl je weet dat zij toch gaat winnen. Bij de acteurs roept ze agressie op: hoe moeten ze die abstracties in Gods-naam overbrengen op het publiek?

Ze proberen zo toegankelijk mogelijk te zijn, en krijgen alleen lege, afwerende blikken terug.”

Waarom toch Jelinek? „Meer dan bij andere schrijvers sleurt ze je een heel eigen wereld in. Afgronden openen zich, heel bijzonder om daar in te springen. Verder vind ik haar humor zo goed. Hoe ze met taal speelt, en zo laat zien hoe taal illusies beschermt en creëert. *Over dieren* is minder abstract dan haar andere stukken. Die seksdingen, daar luisteren mensen graag naar. Bovendien zijn die teksten uit het escortbureau extreem concreet.”

Heeft ze er aardigheid in om Jelinek begrijpelijk te maken? „Het is een stemmenspel, een hoerensklankkast, de één echoot de woor-

den van de ander, soms in koor-vorm. De muzikaliteit helpt de tekst begrijpelijk te worden. Je moet Jelinek niet te helder brengen. Zij laat veel onopgelost liggen, als onbewerkte gedachten, dat is juist haar grote kracht. Je moet de onbegrijpelijkheid deels intact laten en de toeschouwer dwingen om het rationeel begrijpen los te laten en intuïtief te luisteren. Het Nederlandse theater is mij vaak te begrijpelijk. Er is zoveel onbegrijpelijks in het leven. Als je dat negeert, maak je het theater kleiner dan het zou kunnen zijn.”

Kennedy maakt toneel als post-mortale nachtmerries. De personages hebben het allemaal al meegemaakt, en spelen in een wachtkamer van de Hel een eindeloze

reeks herhalingen. Het eeuwige rondcirkelen wordt benadrukt met *loops* van flarden muziek en repetitieve, vertraagde bewegingen.

Kennedy: „Ik zoek een vorm waarin het lijkt alsof de tijd stilstaat, of wordt opgerekt. De personages zitten in een soort onderwereld, een ruimte tussen twee werkelijkheden in. Dat is hoe ik dit bestaan ervaar. Ik denk dat het een destillaat is uit mijn kindertijd, van de verstikking warme, eindeloze Zuid-Duitse zondagmiddagen waarin alles stil lag, en ik als enige bewoog.”

‘Over dieren’ t/m 15 mei in het NT-Gebouw, Den Haag, 18-22 mei Frascati, Amsterdam. Inl: nationalettoneel.nl.

Theater Empire (art & politics) door Superamas. Gezien: 13/4 Stadsschouwburg, Utrecht. Tournee t/m 22/4. Inl: www.superamas.com ●○○○○

Door KESTER FRERIKS
„Excellent!” roept een opgewonden Franse acteur en regisseur tegen zijn collega's. „Film en theater moeten gaan over politiek en economie en fictie en *la réalité*. En ook over de ontregeling van het publiek door de spelers.” Het Frans/Oostenrijkse theatercollectief Superamas reist langs de Nederlandse schouwburgen met de voorstelling *Empire (art & politics)*. Het spektakel is een amalgaam van klassiek ingeleefd theater, documentaire, film, dans en liedjes, gebracht met een onverdraaglijk air van zelfverheerlijking.

De voorstelling begint met een abstract uitgevoerde reconstructie van de bloedige veldslag uit 1809 bij Wenen tussen Napoléontische en Oostenrijkse troepen.

Dan doorbreken de regisseur en

de andere personages de vierde wand. Een camera rijdt het toneel op en wat volgt is een eindeloze discussie over de verhouding tussen kunst en politiek. Het verlossende, vrij geciteerde antwoord komt van cineast David Lynch: „Mensen willen dat kunst betekenis heeft terwijl hun dagelijks leven zonder betekenis is.” Met dit citaat ondergraaft het gezelschap zijn eigen intenties.

Plots neemt film het van toneel over en komen we terecht op een al even opgewonden afterparty in Avignon waar de groep zich verliest in statements over de onmogelijkheid politiek en kunst met elkaar te verbinden. Om uit de impasse te raken besluiten ze een Iraanse filmmaaker te interviewen. Er vallen wat clichés over Afghanistan en Irak.

Vijf kwartier duurt *Empire (art & politics)* en al zijn de vragen die de voorstelling stelt interessant, de uitvoering is zo middelmatig en voorspelbaar dat een seconde na het slot elke inhoud alweer vervlogen is.

Geld terug bij Heaney

Door onze kunstredactie
ROTTERDAM, 15 APRIL. Uitgeverij Meulenhoff geeft kopers van de bundel *Regio en Ring*, de Nederlandse vertaling van de dichtbundel *District and Circle* van Seamus Heaney, op verzoek hun geld terug. Ook boekhandels mogen de bundel terugsturen. Enkele honderden exemplaren van de bundel die op voorraad lagen bij distributiecentrum het Centraal Boekhuis zijn vernietigd.

De recensies van de bundel waren zeer kritisch over de vertaling van Hanz Mirck. Guus Middag sprak in deze krant over „een enorme hoeveelheid fouten en flaters”.

Volgens uitgever Maaike le

Noble van Meulenhoff was niet al-le kritiek uit de pers terecht, maar „werd wel duidelijk dat de vertaling Seamus Heaney onwaardig was”. Critici vroegen zich af of er wel een eindredacteur naar Mirck's vertaling had gekoken. Le Noble: „Er zijn wel dingen door ons uitgehaald, maar blijkbaar hebben we er toch niet goed genoeg naar gekoken.”

Le Noble kondigt een revanche aan. Er komt een bloemlezing waarin *District and Circle* integraal zal worden opgenomen in een herziene vertaling. Le Noble gaat daar nog over in gesprek met Mirck. De vertaler is zelf ook dichter. Zijn meest recente bundel, uit 2008, heet *Archiefvernietiging*.

Nieuwe Berini's zijn nog onherkenbaar

Cabaret Opgevoerd, door de Berini's. Gezien: 9/4 in Laktheater, Leiden. Tournee t/m 29/5. Inl: www.hummelinkstuurman.nl ●●○○○

Door HENK VAN GELDER
De Berini's zijn terug, en toch ook niet. Toen de muzikale Marjolein Meijers en de droogkomische Hans Kemeling vijf jaar geleden uit elkaar gingen, hadden ze een geschiedenis van twintig jaar achter zich, met een opmerkelijke ontwikkeling: van een feestavondenduo dat hits uit de jaren vijftig zong, tot twee authentieke volkskarakters die een veranderend Nederland. En nu is Marjolein Meijers terug als Annie Berini, maar zonder haar vroegere kompan. Ditmaal woont Annie alleen, tot er op een avond een gestrande trucker bij haar aanbelt. Hij wordt gekespeeld door Bob Fosko.

Opgevoerd, de nieuwe Berini-

voorstelling, gaat zodoende over twee vreemden die niet zeker weten of ze elkaar willen leren kennen. Eén element is in elk geval niet veranderd: de stemmige, teder getoonzette liedjes in folksfeer, die op gitaren, accordeon, fiddle, mandoline en bouzouki worden begeleid door Walter en Onno Kuipers. En het koesterende stemgeluid van Marjolein Meijers mixt mooi met het ruigere timbre van Bob Fosko. In de dienstbare regie van Eva Bauknecht lopen ze wat heen en weer, praten wat en zingen wat.

Minder trefzeker zijn de dialogen. De *smalltalk*, in het script van Dick van den Heuvel, is nogal onbestemd; een paar cabaretseke samenspraken over de tegenwoordige tijd en een paar aanzetten tot iets wat meer intrigeert. De oude Berini's waren herkenbare personages. De nieuwe nog niet. Ze staan in een stuurlaas toneelstukje dat niet op gang wil komen.

HERMITAGE AMSTERDAM

Ontspring De dans niet!

De dans van Henri Matisse
in Hermitage Amsterdam t/m 9 mei!

De komst van *De dans* is mogelijk gemaakt door

Henri Matisse, *De dans (Danse)*, 1910 © Succession Henri Matisse c/o Pictoright Amsterdam 2010

De dans is naar Nederland gebracht door

Even onderdeel van de tentoonstelling:

Matisse tot Malevich (t/m 17 september 2010)

www.hermitage.nl 0900 437648243